

Comiat al polític de la pipa

CARME PUERTOLAS

Els anys

■ **1935.** Girona. Adelaida Gironès i Pere Ferrer tenen un fill i li posen de nom Francesc. Tindrà dos germans: un altre noi i una noia.

■ **1942.** Comença les classes a l'escola de La Salle.

■ **1951.** Comença a treballar: a Indústries Químiques i Tartàriques.

Es crea el primer agrupament escolta de Girona, i ell també hi és.

■ **1952.** Mentre treballa, estudia per lliure per treure peritatge mercantil i, després, el professorat mercantil, a l'Escola de Comerç de Sabadell.

Aviat haurà de fer el servei militar. Es planteja en quina llengua escriurà a casa i s'apunta a les classes clandestines de català que fa la Unió Excursionista de Catalunya. "El dia més feliç de la meua vida —explicarà després— va ser el dia que vaig poder escriure el que pensava i enraonava tal com ho pensava i ho enraonava".

■ **1956.** Membre de la junta diocesana de Joves d'Acció Catòlica. Organitza una enquesta entre el jovent gironí per determinar si calen més instal·lacions esportives.

■ **1958.** Junt amb Jordi Pujol, crea, a Girona un grup CC (Crist-Catalunya, Catalans Cristians o Catòlics Catalans; moviment parapolític nacionalista i catòlic inspirat per Raimon Galí).

Secretari tècnic de l'Associació Catòlica de Dirigents. Aviat s'encarregarà del seu butlletí, des d'on realitza una enquesta trimestral (i en publica els resultats) per determinar el sou mínim d'un treballador de l'àmbit gironí per tal de viure dignament.

■ **1962.** Es casa amb Montserrat Pumarola, amb qui tindrà tres fills (dues noies i un noi) i que li serà imprescindible col·laboradora en la seva feina.

Gerent del Patronat Santa Creu de la Selva, que es dedica a la promoció d'habitatges dignes a preus assequibles.

■ **1963.** És soci d'honor de la societat limitada que promou la llibreria Les Vides, de Girona, per a l'impuls de la cultura catalana.

■ **1966.** Coordina, a Girona, la campanya "Català a l'Escola".

■ **1967.** Vicepresident de la Junta Govern del Col·legi Oficial de Titulats Mercantils.

Participa en l'entrada d'un grup d'accionistes a la direcció de *Presència*: el seu manari viu ofegat per les multes governatives; després d'una reunió amb el bisbe de Girona, Narcís Jubany, es troben els ners per pagar les sancions: 250.000 pessetes, donatiu de "la Creu Roja Polonesa". Ferrer tindrà una participació activa en el nou rumb de la revista.

■ **1968.** La cooperativa de consum Deu, fundada per Francesc Ferrer i que ell presideix, té 2.000 socis.

Membre del ple de la Cambra de Comerç de Girona.

Forma part de la comissió que crea el primer Prudenci Bertrana. *Estat d'excepció*

El 17 de febrer moria Francesc Ferrer i Gironès i encara són molts els que no se'n saben avenir. Polític compromès i transversal, activista per la llengua i el país, home afable i intel·ligent: oferim una aproximació a la seva figura.

Vet aquí Francesc Ferrer segons Francesc Ferrer: hem seleccionat algunes de les seves respostes a tres entrevistes concedides a aquest setmanari, l'any 1987, el 1993 i el 2005. Des d'una perspectiva de gairebé vint anys, la coherència del pensament i la pràctica d'aquest polític incansable es visualitzen nítidament.

La llengua. “La llengua és un gran aqüífer de la nació, que, si desapareix, no podrem tornar a omplir. Crec que si desaparegués la llengua, desapareixeríem com a nació. En canvi, jo puc ser pobre un o dos anys, i d'aquí a tres anys puc tornar a recuperar els diners”

“Amb en Tarradellas, el primer que faig és barallar-m'hi per la qüestió de la llengua, perquè va dir: idioma oficial, el català i el castellà. Home, perdoni, escolti, què m'hi escriu, aquí?!”

“Si el poble de Catalunya volgués fer ús del dret que li dona la Constitució, que diu que només tenim l'obligació d'entendre el castellà però que no tenim cap obligació d'usar-lo, si volgués fer realitat aquest principi, i tots els catalans només utilitzessin el català en la seva vida professional, en la seva vida quotidiana, en la seva vida mercantil, comercial i financera, en la seva vida sindical, laboral i acadèmica, aquí no hi hauria problema i no hi hauria enemics de cap mena”.

“Si un poble no té la consciència i la voluntat d'usar la seva llengua, no esperis que demani una altra cosa.”

Les lleis. “Quan diuen que la llengua catalana és oficial, que és pròpia de Catalunya, o que s'ha d'arribar a la plena igualtat de les dues llengües, jo m'ho crec. I ací comença el drama,

perquè m'adono que el que diu l'Estatut i la Constitució no es compleix. Aleshores, ja començo a actuar políticament i a exigir que la llei es compleixi. I començo a formar-me i a informar-me per discutir amb els ministres i els secretaris generals, fins que vaig dir-me: home, però si això és indignant!”

La nació. “Es dona el cas que tots aquests que diuen que les nacions són jurídiques, quan manen, el primer que fan és eliminar la llengua de les nacions o de les minories que tenen dins del seu estat.”

“Una nació, a més de fer-la la llengua i la cultura, és molt, molt, el mercat. Fins ara, un senyor que fabricava aquí pensava vendre a Sevilla o Valladolid. Però ara, amb l'entrada al Mercat Comú, anirem guanyant una visió europea del nostre mercat.”

La catalanofòbia. “És la ideologia de masses de l'espanyolisme, l'aversion que es té als catalans per tres pilars bàsics: poder, economia i llengua. En Quevedo és el primer catalanofòbic conegut. És ell, qui va dir: “*Mientras haya un solo catalán y campos desiertos, habrá enemigo y guerra.*”

publicat anys després com a *Acte de violència*, de Manuel de Pedrolo, obté el primer guardó.

■ **1969.** Vicepresident de la Cambra de Comerç. Organitza classes de català en una quinzena de pobles, el Centre de Documentació, impulsa la creació del Centre d'Estudis Empresarials...

■ **1972.** Neix Òmnium Cultural del Gironès. Francesc Ferrer n'és el primer president. De seguida s'organitzen i escampen arreu classes de català.

■ **1973.** Quan s'assabenta de la candidatura de Francesc Ferrer per a la presidència de la Cambra de Comerç, el Govern Civil hi prohibeix les eleccions.

■ **1974.** La mesa de la Cambra de Comerç de Girona es planta a Madrid: si no es permeten les eleccions (i, per tant, l'elecció de Francesc Ferrer) dimiteixen tots. Ferrer ho recordarà sempre com un acte de solidaritat importantíssim. Serà president de la Cambra fins que deixarà el càrrec en ser escollit senador.

Participa, al novembre, al procés de cons-

titució de Convergència Democràtica de Catalunya (CDC).

■ **1976.** Amb els diners que li proporciona el lloguer del seu antic pis, ha posat en marxa una editorial, Gòthia.

■ **1977.** Senador per Girona amb l'Entesa dels Catalans. Serà escollit, en diferents candidatures, durant cinc legislatures seguides.

Medalla d'or del Consell Superior de Cambres de Comerç.

■ **1978.** Es dona de baixa de CDC. Col·labora en l'impuls del *Punt Diari*, tot seguint un encàrrec de l'assemblea de parlamentaris de Girona.

■ **1980.** Presenta el primer escrit en català al Senat espanyol, sobre la discriminació de la nostra llengua: “em varen tornar els papers”, explicarà després.

■ **1986.** Premi de normalització lingüística de l'Ateneu d'Acció Cultural, ADAC. President de l'Associació d'Amics de la Bressola.

■ **1992.** Arran de la ràtzia olímpica de Baltasar Garzón, amb detencions d'inde-

pendentistes a tot el país i les posteriors denúncies de tortures, es posiciona públicament i nítidament a favor dels represaliats: “directament i sense embuts en favor dels drets humans, de la democràcia, i no en favor d'un govern conjuntural”, explicava en el seu moment.

■ **1993.** Es desvincula del PSC: li reclamen que se'n fes militant i Ferrer vol mantenir-se independent.

■ **1995 i 1999.** Diputat independent per ERC al Parlament.

■ **2001.** Membre del consell consultiu de la Plataforma per la Llengua.

■ **2003.** Regidor per ERC a l'Ajuntament de Girona.

■ **2004.** Segon tinent d'alcalde de Girona.

■ **2005.** Homenatge nacional promogut per la Fundació Iria, sota el lema “Un patriota al servei del país”. Francesc Ferrer redirecciona l'homenatge envers tota la seva generació.

Creu de Sant Jordi de la Generalitat del Principat de Catalunya.

Francesc Ferrer i Gironès

L'opinió de **Toni Strubell i Trueta**

Diuen que és a casa on ens coneixen més bé. I a tu, a Girona, van poder gaudir de tu setanta anys. De tan bé que et coneixien, es van avançar a posar-li "Sant Francesc" al teu carrer. *Sant* de la pàtria, cal aclarir. *Sant* de la llengua catalana, en el millor sentit del mot. Ningú millor que tu la va defensar. He pensat que com que fa ja uns dies que ens has deixat, i que per fi hauràs trobat un lloc on et deixaran fumar la pipa en pau (que no de la pau, que també) et faria el primer informe de les coses terrenals. També he estat pensant quin títol li posaria a l'article. I què millor que "Francesc Ferrer i Gironès"? Ja és un gran títol això.

Doncs sí, per començar cal dir-te que l'endemà que marxassis, el poble català va sortir al carrer. Massivament. Elegamment. Com passen les coses en els països misteriosos, el poble va escollir l'endemà del teu traspàs per sortir de l'autisme en què ha estat prostrat tots aquests anys. Va ser un dia de grans emocions. D'enorme alegria només tacada per la teva absència física, afegida ara a la del nostre amic republicà Josep Paulí. De vibració. Tota la Gran Via de les Corts Catalanes de la nostra capital plena a vessar entre la Plaça d'E. i la de Catalunya. Però per a mi, i suposo que per a tu –que no et devia passar desapercebut– la més gran emoció de la tarda va ser veure-hi la teva Pumi, el Jofre, l'Ariadna, la Bruna i la Mariàngels, tots allà, a la manifestació, amb l'elegància que imperiosament destaca l'etiqueta Ferrer-Pumarola. De la millor gent d'aquesta terra. I la teva senyera, petita, en mans de la Xènia: dècades de la lluita d'aquest poble voleiant Gran Via avall en mans dels que

pugen. Destenyida. Rebregada. Desafiant. Deixant enrere la plaça d'Espanya.

No ha estat l'única notícia que t'haig de passar. L'endemà mateix que marxassis, els espanyols ens van dir que els jutges que a partir d'ara ens continuaran enviant, tampoc no caldrà que sàpiguen català. Serà "*mérito determinante*", però absolutament innecessari. De seguida he pensat, mira que bé! Aquest nou atemptat a la nostra dignitat com a poble, a la nostra llengua, ja no l'hauràs de denunciar en un article a *El Punt* o a *El Temps*. Un que et pots estalviar, perquè al poble ja li ha arribat el missatge. Després del teu exemple únic, ja som molts que no ensensem quedar callats.

Però vull tornar a la manifestació. No és gaire sovint que ens podem entretenir en una cosa tan magnífica. En aquest article he estat a punt de caure en l'error de dir, "llàstima que no veïssis la manifestació del 18 de febrer" o de demanar, "com se t'acut marxar abans de tan superb i galant dia?" No seré tan ximple. Sé que has estat tu, allà on estigués, que has inflat misteriosament el cor misteriós de tants centenars de milers de catalans misteriosos perquè hi anessin. Molt callat ho tenies. Ha hagut de ser la teva força, els teus llargs anys de lluita sedimentada en l'ànima d'aquest estimat poble nostre, el que ho ha inspirat tot plegat. Au, confessa. Si no arriba a ser per homes com tu, digues-me, d'on diantre vindria aquella riuada de gent, aquella energia, aquell sobtat retrobament del nostre poble amb la seva història, amb la seva dignitat?

Estic escoltant, des de no sé on, l'elegant ironia amb què hauràs vist el fora de joc monumental que ha provo-

cat entre quasi tots els nostres partits aquest memorable 18 de febrer. N'hauràs sentit les declaracions dels dirigents per les ones radiofòniques. Alguns semblaven que la volguessin convocar després d'acabada. D'altres han volgut fer de mestres dient que el PP "n'havia d'aprendre la lliçó". Malauradament, com a metres, es veu que aquell dia estaven de baixa laboral. O nacional. Encara uns altres que mai blasmen en Franco deien que el Barça havia canviat l'hora del partit "com en temps de Franco". Deuen veure-hi, cal preguntar, un nou "*mérito determinante*"? I és que el nostre és un país amb partits polítics que no es mereix. Tu ja m'entens. Després d'anys de dir-nos que "el poble no ens demanava més", els seus dirigents s'hauran quedat de pedra davant el *Telediario* del dia 18 a la nit. Ara potser ja no celebraran tan públicament un acord que viola l'Estatut que el nostre Parlament votà tan rotundament.

Per acabar aquest primer informe des de la terra nostra, Francesc, t'haig de dir que, un cop més, t'envejo. Sí. Mira, ja que els de TV3 van considerar que la manifestació no es valia l'helicòpter –que devia estar filmant el fascinant Nus de la Trinitat– ens n'hem quedat sense imatges des del cel. Tu no, ja ho sé. I per això t'envejo. Tu hauràs pogut veure passar aquella gernació de gent que vol una Nació ben lluny de la reclusió als "pròlegs", de les minúscules, de les catalonofòbies, dels "*méritos determinantes*", dels odís mediàtics, dels apologistes del genocidi, dels furtadors de documents i dels estranguladors del nostre benestar. Des d'allà dalt, i en veure passar els centenars d'entitats convocants, de quantes hauràs pogut sentir que l'havies fundat, encoratjat o inspirat? Si no paraves! No dissimulis més, Francesc, i confessa-ho d'una vegada: tu has ajudat a despertar aquest poble que ja no deixarem que s'adormi més.

La política. "Jo feia política abans que hi hagués els partits."

"El senador és un individu, no un grup. M'anava bé: i tenia inviolabilitat:

podia dir el que pensava i no em podien detenir per això, cosa prou important."

"Jo no vaig a fer política testimonial. Jo no tinc afany de ser pur. [...] La

política és aconseguir uns objectius "Els mecanismes de relació humana tots els partits són iguals. La ideologia no arriba a calar tant com per modifi

el comportament relacional de la gent. Són idèntics: tots. El líder és el líder. I si dius alguna cosa que no li agrada, el líder s'enfada a tot arreu igual.”

El PSC. “No m’han dit: Ferrer, estem cansats de tu. Van venir aquí al despatx i van dir-me que aquest cop m’havia de fer militant. Jo els vaig preguntar el perquè, perquè sóc d’aquelles persones que no necessiten l’aliment espiritual del partit. Em van donar tres exemples: el fet que jo signés les Bases de Manresa, un manifest en favor del dret d’autodeterminació, i que amb la qüestió de les detencions independentistes ordenades per en Garzón m’havia posat al costat dels detinguts. Això volia dir que, si entrava en el partit, em maquillarien, em pentinarien, em farien posar en un rengle i només em deixarien pitjar un botó. És a dir, volien eliminar-me ideològicament. Ells van respondre que volien gent disciplinada.”

“Gradualment i progressivament, a vegades de manera imperceptible, s’han anat espanyolitzant, i una reivindicació que pugui fer jo els molesta. Ells segurament que haurien anat contra la tortura el 77, i el 78! Doncs ara ja no. Per què?”

El polític independent. “Sóc un independent que no he de dir que sóc independent perquè ja ho demostro.”

“Jo sóc vàlid per mi mateix. Quan una persona surt elegida, en part representa el partit i en part representa els electors. Però estem en una democràcia mediatitzada pels partits. Al polític, li importa més el partit que els electors, perquè és el partit el que decideix si va a la llista.”

“He estat independent a tot arreu. N’hi ha que quan s’alcen al matí pensen: a veure què em diu avui el partit. Jo m’aixeco i dic: i avui, contra què he d’anar? Mai no he seguit les consignes.”

“Has de tenir un protagonisme... moderat. N’hi ha hagut que feien com jo i van durar poc. Has de vigilar: has de ser útil però no tant que facis ombra. Vaig estar amb el partit que governava i també anava en contra del govern, si calia. Però n’explicava els perquè. I el PSC no m’ho podia rebatre. El PSOE sí que s’enfadava...”

El carrer. “Els que som d’una circumscripció abastable, a més del fet

que se’ns coneix la vida professional, personal i política –cosa important–, tenim doble funció: territorial –perquè saps que aquella escola concreta no funciona– i supraestructural. Jo no oblidava que si sortia com a senador era perquè em votava la gent del carrer.”

La independència. “Catalunya pot arribar un moment que tingui la voluntat i el dret d’autodeterminar-se i, encara que no ho digui la Constitució, això no vol dir que no existeixi aquest dret.”

“És que hi pot haver un català que no sigui independentista?”

“Amb consciència i voluntat, Catalunya pot ser el que vulgui.”

“Quan vaig anar a Madrid, el 1977, hi havia l’eslògan de ‘llibertat, amnistia i estatut d’autonomia’. Era un pensament hegemònic. Dominant, gairebé diria. Tothom pensava igual. I anem allà. I a mesura que anava demanant l’aplicació –sobretot en el terreny lingüístic– d’allò que deia l’Estatut, vaig començar a veure les reaccions contràries, i que aquesta gent... no van amb bona fe. perquè nosaltres vàrem pactar l’Estatut amb bona fe. Però a l’hora de la veritat no es complia. Al final, mira: me’n vaig anar autonomista i quan vaig plegar resulta que era independentista.”

Núria Cadenas

Els llibres

- Tres estudis publicats l’any 1967: *L’assimilació dels immigrants*, *Necessitat d’una escola industrial a Girona* i *El problema de l’habitatge de Girona*.
- 1974: *El suelo industrial en la provincia de Gerona* (Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Girona)
- 1977: *Ordenació industrial a la Costa Brava* (Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Girona). Exhaustit.
- 1982: *Via fora* (Gothia). Exhaustit
- 1985: *La persecució política de la llengua catalana* (Edicions 62)
- 1987: *Catalunya light? Els espanyols no són catalans* (El Llamp)
- 1989: *L’economia del set-cents a les comarques gironines* (Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Girona)
- *Lletres de batalla. Cartes per la llengua catalana* (El Llamp)

Mil cent onze dies d’art. 111 artistes contemporanis (Galeria Fórum)

- 1990: *Els drets lingüístics dels catalanoparlants*, escrit junt amb Josep Cruanyes (Edicions 62).
- *Insubmissió lingüística* (Edicions 62).
- 1991: *Una acció per l’habitatge: els primers 30 anys del Patronat Santa Creu de la Selva*.
- 1996: *Isabel Vilà: la primera sindicalista catalana* (Ajuntament de Llagostera)
- 1998: *Els moviments socials a les comarques gironines* (Diputació Provincial de Girona)
- *Origen i valors del catalanisme* (Ketres Editora)
- 2000: *Catalanofòbia, el pensament anticatalà a través de la història* (Edicions 62)
- 2005: *El gran llibre per la independència* (Columna)